

bijna dertienduizend Europeanen (een op de tien was officier), een kleine duizend 'Ambonnezen' en bijna veertienduizend andere inheemsens.

Wij schrijven over 'Ambonnezen', omdat als zodanig niet alleen de inheemse militairen uit de Molukken maar ook die uit het gebied van Menado werden aangeduid. Op de Molukken had, gelijk vermeld, de protestantse zending in de tijd van de Compagnie succes gehad – zij had ook in de heidense Minahassa, waar Menado de hoofdplaats van was, volgelingen weten te vinden. De protestantse Ambonnezen en Menadonezen (zij werden in het leger bijna op gelijke voet behandeld met de Europese minderen) werden op het Islamietische Java als ongelovigen beschouwd; door een deel van de inheemsens werden zij, hulpkrachten van een koloniaal regime, gehaat. Er waren echter ook bewoners van West-Java, Soendanezen, die tot het Knil toetraden, en ook Madoerezen deden dat; het was, van andere factoren afgezien (sommigen beschouwden het als een eer om in militaire dienst te mogen treden), een voor de hand liggend middel om aan de armoede te ontsnappen. Voor de 'Ambonnezen' betekende de toetreding tot het Knil dat zij (wij geven de situatie na ca. 1870 weer) bij dienstneming voor vier jaar een eenmalige premie van f 120, voor zes jaar een van f 200 ontvingen; bij verlenging van de dienstneming kregen zij premies die van dezelfde orde van grootte waren; andere inheemsens kregen lagere premies. Het tractement van al die inheemsens kon oplopen tot f 300 per jaar voor een sergeant, f 240 voor een korporaal en f 200 voor een gewoon soldaat. In Indische verhoudingen waren dit aanzienlijke bedragen – met dat al lukte het op Java maar zelden, voldoende inheemsens aan te werven; daarbij werden de inheemse dorpschouwen ingeschakeld: zij kregen f 50 voor elke dorpsbewoner die zij tot dienstneming wisten te bewegen.

Er dienden ook Afrikaanse negers in het Knil: ruim duizend ca. 1850, later niet meer dan enkele honderden.¹ Aanvankelijk waren dat slaven die door hun vorsten waren verkocht, nadien vrijwilligers die bij aanmelding een handgeld hadden gekregen.

De Europese minderen, allen vrijwilligers, plachten in de negentiende eeuw naar Indië te vertrekken via Harderwijk, waar het Koloniaal Werfdepot was gevestigd; zij kregen, als zij als 'kolonialen' tekenden (jaarlijks deden dat in de tweede helft van de eeuw gemiddeld een kleine duizend Nederlanders), een handgeld van f 300 of f 400 uitbetaald. Er waren er onder die Nederlanders die, vooral in de periode van grote nood op het

¹ Die negers kwamen van de kust van Guinea (West-Afrika), waar Nederland tot 1871 een kolonie bezat.